

STORTINGET

Representantforslag 104 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Kari Sofie Bjørnsen, Aleksander Stokkebø, Erlend Larsen, Tage Pettersen og Ove Trellevik

Dokument 8:104 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Sofie Bjørnsen, Aleksander Stokkebø, Erlend Larsen, Tage Pettersen og Ove Trellevik om en plan for håndtering av sprengstoff og ammunisjon i norsk natur og i kystnære farvann

Til Stortinget

Bakgrunn

Det finnes fortsatt store mengder udetonerte eksplosiver og ammunisjon i norsk natur som etterlattenskaper etter andre verdenskrig, både på land og i havet.

Dette er en farlig arv fra krigen. Gjenstander som ligger i norsk natur, kan fortsatt være eksplosive og innebærer stor risiko. Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) antar at det kan ligge opp mot én million tonn eksplosivt sprengstoff og ammunisjon, hovedsakelig krigsetterlattenskaper, landet over. Det har vært foretatt en grundig kartlegging fra forskernes side. Man har med andre ord kunnskap om problemet, men den faktiske situasjonen er ikke håndtert på en samlet og helhetlig måte av myndighetene så langt.

Det er også dumpet kjemiske stridsmidler, slik som sennepsgass, i sjøen. Ampuller med kjemiske stridsmidler har drevet i land flere steder langs Oslofjorden i årene etter krigen.

Krigsetterlatenskapene innebærer stor risiko i flere henseender. Det kan være en miljørisiko, da dumpet sprengstoff inneholder farlige stoffer. Det kan være en risiko for skader, da gammel ammunisjon og spreng-

stoff kan detonere av seg selv, eller at det blir utsatt for påvirkning som utløser eksplosjon. Enda en risiko er at kriminelle miljøer har interesse for gammelt sprengstoff. Det er flere eksempler på at kriminelle har fått tak i dumpet militært sprengstoff og bruker det til kriminelle handlinger.

Det finnes også sprengstoff og ammunisjon som Forsvaret og industrien fortsatte å dumpe i norsk natur helt opp til 1980-tallet. Dette er avfall som må ryddes opp.

Risiko med gammelt sprengstoff og ammunisjon i naturen

Gammelt sprengstoff og ammunisjon som ikke håndteres, innebærer miljørisiko. Ammunisjon og sprengstoff inneholder tungmetaller og giftige kjemikalier, blant annet kvikksølv og bly. Hvordan dette påvirker biotoper både under vann og over vann når metallet forvitres og innhold lekker ut i naturen, har man ikke full oversikt over. Hvordan det påvirker folk og dyrs helse har man heller ikke full oversikt over. Norge har flere drikkevannskilder der det finnes dumpet ammunisjon.

Gammelt sprengstoff og ammunisjon innebærer også skaderisiko om det ikke håndteres. Udetonerte bomber og sprengstoff kan skade, og i verste fall drepe. Tidligere ble det antatt at gammel ammunisjon ikke var så farlig. Ved flere tester som er utført, vises det at dette ikke er tilfelle. Snarere tvert imot kan tidens tæring på metaller og beskyttende lag rundt sprengstoffet føre til at sprengstoffet går av uten ytre påvirkning, og at sprengstoffet er like potent som da det ble laget. Det kan også være lynnedslag, varme fra bål eller annet som utløser eksplosjon. Mye av sprengstoffet er dumpet i naturen der det er populære friluftsområder. For eksempel er det

mye udetonert sprengstoff langs kysten. Minefelt på bunnen av havet kan innebære stor risiko for dykkere eller båter som kaster anker. I Oslofjorden er det vel kjent at Blücher ligger med rundt 700 tonn ammunisjon om bord, i tillegg til en stor mengde udetonerte miner i fjorden. Vraket utenfor Fedje er en annen situasjon. I Finnmark ble det dumpet og sprengt enorme mengder sprengstoff da tyskerne ble jaget bort ved slutten av krigen. Mye ligger der fremdeles, til stor fare for mennesker som kan være uheldige og være på feil sted når udetonerte krigsetterlatenskaper eksploderer.

Gammelt sprengstoff og ammunisjon innebærer også risiko knyttet til kriminelle miljøer. Droner og lete-teknologi er tilgjengelig for en billig penge og kan benyttes av kriminelle miljøer. Det å finne, og eksempelvis hente opp fra vann, dumpet sprengstoff og ammunisjon fra andre verdenskrig kan forsyne gjenger og andre kriminelle med utstyr som de ellers måtte kjøpe dyrt på illegale markeder. Ifølge forskere ved FFI er det kjent at svenske gjengkriminelle har fått hånd om militært sprengstoff fra krigen. Ny teknologi gjør det også enklere for samlere av militært utstyr å plukke opp ammunisjon, med den risikoen at sprenglegemer blir oppbevart i bolighus.

Med dette bakteppet mener forslagsstillerne det er behov for en mer samlet innsats for håndtering av sprengstoff og ammunisjon i norsk natur og kystnære farvann. Dette er en utfordring som treffer flere myndig-

heter, som Justis- og beredskapsdepartementet, Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Mattilsynet og Kystverket. Forslagsstillerne mener det bør lages en overordnet plan som de sektorovergripende myndighetene jobber sammen om, med en klar ansvarsfordeling, og at det i planen må gjøres vurderinger som ser nytte, kostnader og risiko i sammenheng. Det bør videre i dette arbeidet avklares hva som eventuelt trengs av nye bevilgninger for å håndtere dette problemet, slik at risikoene effektivt kan reduseres.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen lage en samlet oversikt over kjente og antatte mengder sprengstoff og ammunisjon som finnes i norsk natur og kystnære farvann, og gjøre en vurdering av hvordan tilknyttet risiko effektivt kan reduseres, der nytte og kostnader ses i sammenheng.
2. Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 lage og legge frem en plan for prioritering og rydding av sprengstoff og ammunisjon som finnes i norsk natur og kystnære farvann.

3. februar 2026

Kari Sofie Bjørnsen

Aleksander Stokkebo

Erlend Larsen

Tage Pettersen

Ove Trellevik

